

diahrona perspektiva dogajanja rabila za kaj več kot za dokaz za konstrukcijo celotnosti refleksije. To pa že ni več samo Ernestova, ne samo Marijina . . ., samo avtorjeva: identifikacija avtorja z Ernestom, Marijo in še kom je potrebna samo zato, da so možne hkrati posamezne refleksije. Iz takega spopada teži že kar umetna ilustracija in hkrati restavracija človekovih eksistencialnih razsežnosti. Pot analize je Zidarjeva moč in hkrati šibkost: medtem ko je že v omenjenih delih radikaliziral diskurz, meditacijo, eksistencialno analizo, je fabulativnost zanemaril in ji komaj dal možnost konstitutivnih sestavin svojih tekstov. Vprašanje, ki se zastavlja bralcu ob branju zadnjih nekaj tekstov in po primerjavi z drugimi Zidarjevimi deli, zadeva pisateljev odnos do literarnih tekstov. Zdi se, da se je pisateljeva moč upodabljanja ne osrednega, čutnega sveta, izrabila, izpraznila, postala brezsmiselna, ostaja pa pot lucidnega, radikalnega diskurza, ki je dosegel v tekstu Romeo in Julija vrh. Potemtakem moramo razmisliti o možnosti, da se dva načina pisanja stekata v eno: čutna nazornost z esejističnim diskurzom. Pisanje, kakršno se nam je razkrilo v Romeo in Juliji, presega po svoji radikalizaciji tako Moje bese kot Sizif meče aut, toda hkrati pomeni v svoji konciznosti tudi nemožnost hitre in pasivne komunikacije s tekstom. Informacija ostaja zaprta v okvir ene perspektive, zato pa dovršene in domišljene. To moramo priznati, toda hkrati se zavedamo, da izsiljuje Pavle Zidar s takšnim pisanjem pozabljanje teksta in intencijo k ponovnemu branju. Marijan Zlobec

BOJAN ŠTIH, PARADIGME

(Razpotja 24 opremil Matjaž Vidic
Založba Obzorja Maribor 170 str.

Zapis o katerikoli knjigi iz zbirke Razpotja (doslej je izšlo 24 knjig slovenskih avtorjev) more biti samo zapis

o avtorjevem publicističnem, esejističnem, kritičkem . . . delovanju, ne da bi mogli hkrati pregledati celoten kontekst zapisanega, saj je piščeva glediščna točka bolj kot pri katerem drugem piscu rezultat osebnostnih prizadevanj, delovanja, pritrjevanja in odklanjanja. Verifikacija ozadij avtentičnosti zapisanega je od knjige do knjige vprašljiva in skoraj nemožna: izhodiščna točka zapisov kot kritični odnos do nekdanjega in sedanjega mišljenja je naravna posledica avtorjevih spominov, delovanj in poznavanja kulturnega in političnega prostora. Zato so zapiski izziv in rezultat lastne izzvanosti.

Izhodiščni namen zapiskov, paradigem kot rezultat nenehnega, vzporednega spremljanja kulturnega in političnega dogajanja, je »poskus soočanja, povsem osebnega, z mislimi, idejami, umetniškimi in socialnimi gradivi sodobnosti in sedanjosti. Ne da bi hotel spreminjati, izboljševati ali celo upravljati svet, ali vsaj košček sveta, ki v njem živimo in ki so nam v njem podrejena in določena leta bivanja. In vendar slovo od reformatorskih iluzij ne pomeni pristati na »dane strukture sodobnega sveta in na izgubo presoje in vrednotenje; umik je nemoč in poraz.« (7)

Bojan Štih poskuša iskati nove vrednote, potem ko razmišlja o sodobni socialni, kulturni in politični krizi kot izrazu nevrednotenja človekovega dela in ustvarjalnosti. Upira se pozabljanju nedovoljenih spominov in mišljenju na prepovedan način. Osnovni pogoj hotenega »nepredvidnega« razmišljanja je spoznanje, da je pot postopnega osvobajanja človeka v njegovo popolno svobodo nenehno ista, povezana z avto-refleksijo, s samokritiko in utrjevanjem lastnih stališč, ne glede na odmevnost in posledice v limitizirani hierarhiji oficialnih kulturnih in političnih odnosov. Zato je radikalno razmišljanje, kakršnega vodi Bojan Štih, nenehno kritičsko in kritizirajoče, je kljub svoji časovni

determiniranosti poizkus zidanja in oblikovanja prihodnosti. Poizkus zmeriti kulturnopolitično voljo, izvirajočo iz racionalno izdelanega kulturnega načrta, ne more v zapiskih preseči verbalnih imperativnih razsežnosti, smeritev je hkrati imperativ družbi in oris izvornih, utemeljitvenih premis. Vplivna moč zapiskov je odvisna od komunikativnosti, odzivnosti pri določeni skupini bralcev, kreatorjev družbenopolitičnega-kulturnega življenja. Zaskrbljenost, da bi uresničevanje hotenj, optimističnih načrtov, ne pomenilo nadaljevanja toka konvencionalnega tradicionalizma, ampak sodobne ustvarjalne volje, je samo posledica spoznane in priznane prakse pri nas. Imperativ pri iskanju novih vrednot kot dimenzije človekove sposobnosti in ustvarjalnosti, dela in medčloveških odnosov je hkrati priznavanje vesplošne idejne in npravne nemoči sodobnega sveta, predvsem pa brezbriznosti in neodgovornosti. Rešitev stanja bi bila razvidna v rezultatu skupnih prizadevanj pri ustvarjanju politike vodenja. Če je z antistalinistično demokratizacijo naše družbe postal idejni singularizem nemočen in anahronističen, se je razkrila rešitev v pluralizmu, vendar z odsotnostjo finančno-materialne osnove, ki bi pluralistični svobodi in možnostim omogočila inkarnacijo. To pa je le navidezni pluralizem z navideznim prizadevanjem realizacije, za katerim se prosojno skriva univerzalizacija in težnja po uskladitvi problemov s splošnim tokom zahtev in ukazov, kar pomeni toliko kot vztrajanje v okviru tradicionalizma in konvencionalizma. Zato lahko Bojan Štih tudi ugotavlja, da »kdor z dvomi, s svojo kritično mislijo posega v samo središče oblasti, ki se oblikuje mimo demokratične volje ljudi, kdor poskuša verificirati prakso oblasti, mora doživeti, kar je doživel London in nešteto drugih.«

Paradigme, ki so prvotno izhajale v Naših razgledih, so rezultat avtorjeve komunikacije zlasti s slovenskim kul-

turnim, socialnim in političnim prostorom in z dogajanjem v njem, poizkus vrednotenja in kritike odnosa med ustvarjalnostjo in organizacijo. Hočejo biti odzivne zaradi svojega izziva, v knjižni redakciji hočejo biti akcijsko sredstvo v duhovni zgradbi družbe: toda ali naj skupaj z avtorjem razmislimo tudi o tem, da samo 8 odstotkov državljanov prebere na leto eno ali več leposlovnih knjig, da pa je odstotek bralcev zbirke Razpotja od teh osem odstotkov najbrž spet samo osem odstotkov, kar vzbuja bojazen nekomunikativnosti in odstotnosti vplivne moči. Bojazen je lahko še toliko večja, ker spremlja nekomunikativnost še vprašanje o smiselnosti razkrivanja in odkrivanja vrednot v svetu, ki ga prekriva ogromna goba slutnje atomske vojne. Štihovo iskanje traja in noče umreti, še bolj hoče biti sebe obnavljajoče in odrešujoče, čeprav v smeri sizifovstva.

M. Zlobec

VLADIMIR KAVČIČ, ZAPISNIK

Vtis, ki se porodi na začetku branja Kavčičeve knjige*, daje slutiti, da bo v njej obravnavana vojnovohunska zadeva, da bo torej šlo za priljubljeno zvrst literature. Razumljivo pa je, da je to delo koncipirano na zahtevnejši ravni, kajti avtor ni ostal pri že zdavnaj shematiziranih načinih te zvrsti, na koncu katere je vohunska mreža vedno razkrinkana ali pa le-ta uspešno izvede nalogo na nasprotnikovi strani. V Kavčičevi knjigi se ne zgodi nič takšnega, njegov junak, Brodnik, je bil namreč že odkrit in obtožen sodelovanja z gestapom med svojim partizanstvom ter stikov z angleško obveščevalno službo po drugi svetovni vojni. Obsojen je bil na smrt, potem so mu spremenili kazen v dvajset let zapora, ki ga je več kot polovico tudi presedel in bil potlejš

* Vladimir Kavčič, Zapisnik; opremil Matjaž Vidic; Založba Obzorja, Maribor 1973.